

Karsai György

Volt egyszer egy szezon IV.

Jean Anouilh: Colombe

Budapesti Kamaraszínház Tivoli

2004. április 29.

Két felvonás, háromnegyed tízig

Papírmásé figurák, *Lulu*-, *My fair lady*- stb. utánérzéses lány-megrontás-történet, gyenge előadás. (Szervét mélyről jövő ihletettsége mindent elnyom, ami nem lenne baj, ha érdekes lenne, amit a nő-férfi kapcsolatról gondol a történet ürügyén.) Kovalik Ágika sajnos hiteltelen az első párbeszédben; nem ártatlan, hanem butuska, sőt, kissé lassú felfogású. A második felvonásban jobb, de nem érthető, mi miért történik, mitől lett azzá, aki. Ragyognia kellene tehetséggel, szépséggel, színpadi egyéniséggel –

ebből itt semmi „nem jön le” (na jó, alig valami). Ugyanez igaz sajnos Vári Évára is, holott jól áll neki az önző, önelégült sztár alakja. Csak éppen ő is kizárólag külső jegyekkel, a mórrikált modulátok és sztárallűrökre utaló hanglegjtés segítségével igyekszik kibújni az alak megértéséből táplálkozó alakítás elől. Colombe megcsalt-becsapott-kijátszott férjét Jánosi Dávid alakítja, s nála látszik ugyan az igyekezet, hogy valami mélyről jövő megértést tanúsítson a figura iránt, de mégis annyira egysíkú, üresen patetikus, amennyire csak egy értelmetlen és meg nem rendezett színpadi figura lehet. A díszlet stilizált, jelzésszerű minden, a színház is és a lakás is. Remekül bejátszható tereket csinált Menczel Róbert, amitől az a paradox helyzet áll elő, hogy a Tivoli hatalmasnak semmiképpen sem nevezhető színpada gyakran üresen tátongani látszik, a színészek egyszerűen nem tudják kitölteni a teret.

Háy János: A Senák

2004. május 1.

Nemzeti Színház Stúdiószínpad

Két rész, negyed tízig

Kolhozosítás, olyan *Húsz óra* mai nyelven; jó szöveg, nem korhű, de ez nem baj. Sablonossá váló színpadkép, szobák, lejtének, az ágy nagyon (miért?). Papírmásé figurák (anyós, kocsmáros, szomszéd). Kevés a második rész konfliktusa: lovak sorsa (*Kolhaas Mihály? Egy lócsászár virágvasárnapja?*), elfárad az előadás. Jó ötlet a lovak ikrekkel játszatása, és persze viszi az előadást Molnár Piroska embertelen-fantasztikus anyósa. Varga Gabi finomságának, gyönyörű orgánumának nem áll jól az egyszerű parasztasszony figurája, de azért hozza, semmi baj nincs vele. Spindler Béla Senákja a megíratlanságtól, a dramaturgiai kitalálatlanságtól szenved, ami, tekintettel arra, hogy ő a címszereplő, nem szerencsés.

Nem tudom, mikor jön majd el a pillanat, amikor viszolygás nélkül tudok belépni ebbe az épületbe. A politikai cinizmus és pökhendi kivagyiság eme monumentális emlékműve annyira diszkreditálja a magyar színházügyet, hogy az megbocsáthatatlan. Kordokumentum: egyetlen ember hatalomvágyból és gátlástalan hiúságból táplálkozó akarnokságának állítottunk ércnél maradandóbb emlékművet. Sajnos velünk (és unokáink unokáival és tovább, az időknék végezetéig) marad ez a színjátszásra csak jelentős számú megengedő mellékmondatat közbeiktatásával, az eufemizmusszótár valamennyi címszavának mozgósításával leírható építészeti főmódvány. Első találkozásom vele a *Györgyike, drága gyermek* alkalmából volt. A belső zsargonban csak Orbán-páholynak nevezett helyről nézhettem az előadást. A színház ezen exkluzív része nem más, mint egy luxuskivitelben elkészített lőrés. Nem viccelek, tényleg az. Kényelmes fotelok a színpadtól valószerűtlen távolságban, két szinten elhelyezve. Kedves figyelmesség, hogy a magasabb, hátsó részre kerülők nyakába-hátába mintegy húsz centi magasságból zúdul a légkondicionáló hidege (az említett estén Tarján Tamás félidőig bírta, aztán elmenekült). A páholy be-

Schiller Kata felvétele

Spindler Béla, László Zsolt, Vida Péter

járatától a fotelokig viszont egy hatalmas (például pingpongozásra kiválóan alkalmas), üres és természetesen bársonnyal borított terület található, amely borongós, világégi magányhangulatot áraszt (ez persze adott esetben nagyon jól jöhet, elvégre mégiscsak színházban volnánk, ugye). A helyszínt ismerők szerint félreértem az egész, ugyanis eredetileg nyilván wellness-fitness központhoz készülhettek a tervek. Ennek nehezen cáfolható bizonyítéka az emeletbeosztás: az alagsor a szauna – a plafonon pici fénypontok, hm, tényleg –, a földszint a nagyszínházé, ami nyilván az uszodaszíntnek készült – sajnos ez is stimmel –, az emelet(ek) pedig a napozók és az irodák. Igen, ez nagyon plauzibilis elmélet, a reménybeli funkcióváltás esetén az ötletet majd eladjuk. Ja, igaz: és nincs díszletraktár az egész elvarázsolt kastélyban, ami megint csak arról vall, hogy nem színháznak tervezték ezt a monstrumot.

A Senák a szaunaszínten megy, itt legalább a stúdió tényleg az, aminek hívják, s amúgy az épület egyetlen színjátszásra alkalmas tere.

A naplórosorozat korábbi részeit májusi, júniusi és júliusi számunkban közzöltük. (A Szerk.)

Árva Lázár

Népballadák és Arany János balladájának felhasználásával

Székesfehérvár, Városháza tér

2004. augusztus 9.

A Vörösmarty Színház társulata a probléma. Tisztelegesen felépített előadás, játszható-hallgatható-énekelhető zenével. A színpadkép, a díszlet borongós, baljós, olyan balladás. Igazán telitalálat: az erdő, a halál birodalma, az élő-halott fák, mind nagyon jó. A szöveg kicsit több gondosságot igényelt volna (nem csak egy Arany-balladára épül az előadás!), illetve volna a népballadák forrását megjelölni. A szórólap is gondosabban készülhetett volna: magyartalan mondatok, értelmetlenségek (második bekezdés – brrrr!!!). De a baj, mondom, a társulattal van. Nem lehet színészegyéniség(ek) nélkül előadást csinálni. Illetve lehet, csak éppen unalomba fullad. Valahogy úgy tűnt, nem is értik a színészek, mit csinálnak, csak szót fogadnak (jól-rosszul) a rendező hóbortjainak. Van aztán ez az „itt vagyok, legyen elég ennyi”-típusú, elsősorban kiöregedett, egykori színészekre jellemző attitűd, ami olykor katasztrófális jeleneteket képes eredményezni. Ebben az előadásban Szabó Gyula *bácsi* képviseli ezt a vonulatot: nyúlfarknyi szövegét sem tudja értelmesen, pontosan elmondani, rosszul mozog, azt sem tudja időnként, kihez beszél. De ünnepeletni akarja magát, s ehhez elsősorban a többi, nála jóval fiatalabb kolléga szemében meg-

lévő, kétségtelen tekintélyét használja fel. Ettől az előadás persze kap valamilyen megmagyarázhatatlan bájt, hiszen párhuzamosan két előadást kap a néző: van a drámai mű, amelyik olyan, amilyen (sok igyekvő színész plusz a ripacszkodó Gyula bácsi, lásd feljebb), s van a színészek egymás közötti évődése, egy belterjes, ám mégis szóra-koztató „mellékelőadás”, ahol Gyula bácsi a sztár, mindenki őt figyeli, szereti, és lesi minden mozdulatát. Nem baj.

Az emberien rövid előadás végén azért eszembe jut a régi színházi bölcsesség: legyen mindig gyanús, ha egy tapsrend nagyon ki van dolgozva. Na, itt a leggondosabban megkomponált rész éppen a tapsrend.

Összefoglalva elmondható, hogy az egész kifejezetten elviselhető, a zenés színházi előadások kategóriában a jövő évi szavazáson biztosan számításba fogom venni (de a POSZT-ra nem hívom, az is biztos).

William Shakespeare: Hamlet

Fordította: Arany János,

Garaczi László

2004. augusztus 16.

A Zsámbéki Színházi Bázis

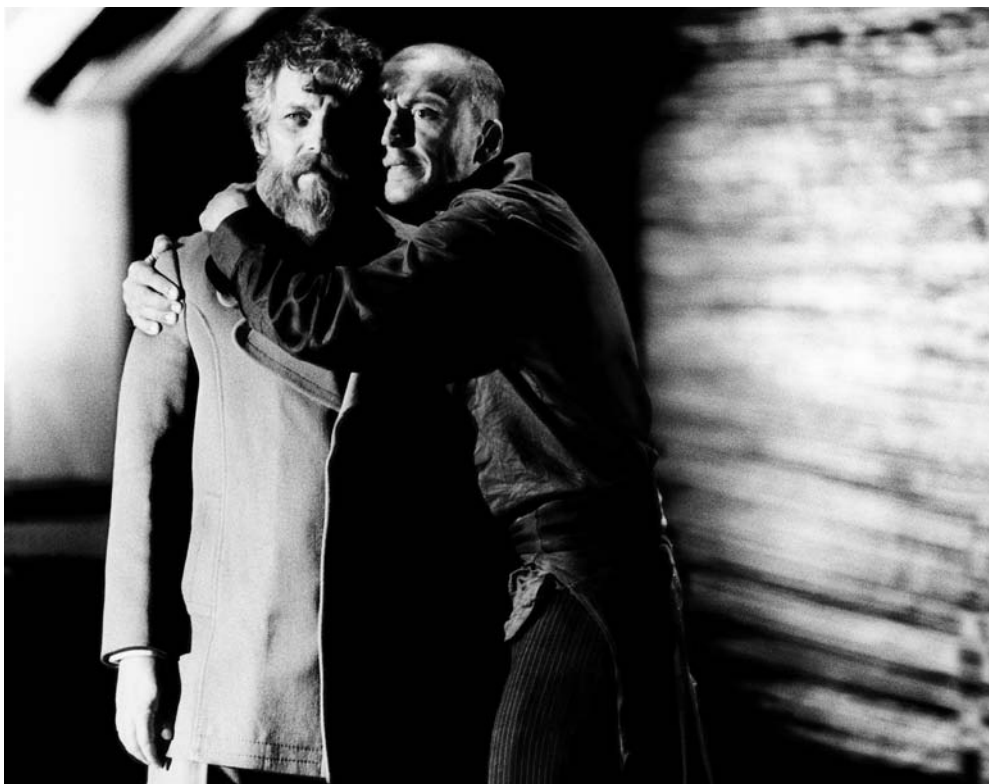
bemutatója

Az eredetileg kiadott programfüzetben közölt szereposztáshoz képest jelentős változásokkal színre vitt előadás a nyári szezon legjobbja (Novák Eszter *A negyedik kapujával* és Máté Gábor *Migrénes csirkéjével* versenyben). Varázslatos környezet – mintha csak azért hagyták volna itt az oroszok a rakétasilókat, hogy ideális helsingöri palotaként keljenek életre a Színházi Bázis kebelében. Egészen furcsa, baljós hangulatot áraszt a négy, valószínűtlen mélységű betonsiló. Szürrealista festményeket idéző tárgyak fokozzák a hatást: Dalí elfolyó idejét idéző órákavalkád itt, kiselejtezett számítógép-alkatrészekkel zsúfolt betonkiterrec ott (az útnak induló Laertes – Keresztes Tamás – is egy számítógép-billentyűzetet szorongat hóna alatt). Bertók Lajos megdöbbentő Hamlet. Esendő és vad, puhány és ravasz, a nagymonológot lélegzetelállító körülmények között mondja el: a „színpad” felett vagy öt méterre, az eredetileg minden bizonnyal a rakétasiló álcázására szolgáló domb tetején, a mélység fölé kihajolva. Érzelmét megéli, nem játssza, hogy esendően retteg apja szellemétől, hogy tudja, a bosszú önpusztító kötelesség, ami elől nem térhet ki. Szeretem ezt a Bertók-Hamletet. Egy jobb kiadású Oresztész, aki apja bosszuló árnyának engedelmeskedve egy gondolkodó ember életről, szerelem-

ről, jövőről való lemondását is vállalja. Természetesen az egész történet nagyon görög: az Atreida-mítoszok újragondolt, shakespeare-i változata (Agamemnont megöli hűtlen felesége, Klütaimnéztra és szeretője, Aigiszthosz, rajtuk a bosszút majd Oresztész és Elektra teljesíti be). És jók a többiek is, nagyon jók: Bíró József Claudiusként szeretne végre egy kis nyugalmat, ha ezt megkapná, talán még jó uralkodó is válhatna belőle; de nem, itt mindenki megőrült körülötte, így ahelyett hogy *dolgozhatna*, az örültek (Hamlet és Ophelia) keltette zűrzavarral kell foglalkoznia. Nem tud felnőni a bűne következtében rászakadó feladatokhoz: középszerűsége minden intézkedésével egyre kézzelfoghatóbbá válik. Margitai Ági anyja, aggódó nő, és nem a ma divatos, bujaságban tobzódó Gertrud – ettől új, fájdalmas színeket kap a történet. Ophelia (Szoták Andrea) épp csak annyival halványabb, mint a többi főszereplő, hogy az még nem zavaró; a megőrülési jelenet viszont nagyon ki van találva, csak a beavatottak, a közvetlen környezet érzékelheti, hogy egy megbomlott egyéniség búcsúszavait, -gesztusait halljuk és látjuk. Kiemelkedően jó a sírásók kettőse: Kóti Árpád és Madaras József hátborzongató duó. Kóti a szükségszerűen monológgá alakított szöveget bölcsességgel, fanyar (ön)gúnnyal, a mindent megtapasztalt ember nyugalmaival, tanító hangsúlyokkal mondja. Meggyőződésem, hogy a valaha oly nagy színész, ma súlyosan beteg Madaras – aki az eredeti műsorfüzetben még nem szerepel – nem azért van itt, mert a rendező megsajnálta. Nem: pillantásának, mimikájá-

Derzsi János és Bertók Lajos

Koncz Zsuzsa felvétele

nak, esetlen mozdulatainak jelentése van. Szép és félelmetes *jelentés*: az őserővel létező tehetségnek a pusztuló test mélyéről felvillanó ragyogása. Fájón hiteles színházi pillanatok teremt Madaras József.

Természetesen nem válogatható a Kolozsvári Román Színház *Hamletje*, amelyet a szomszéd silóknál, a magyar változattal párhuzamosan játszanak. Nevezhetjük magánszorgalomból végrehajtott akciónak, hogy előző este Vlad Mugur rendezését is megnéztem – valószínűtlen időjárási körülmények között: kb. tíz fok, eső, amely éppen csak az előadás idejére maradt abba, egyszóval vacogás és metsző szél kíséretében. Mátyás Irén hozta el ezt az előadást, köszönet és hála neki, áldassék a neve az idők végezetéig (ezért is, meg Zsámbékért, a heroizmusáért, egyáltalán: egyszer majd meg kell írni Zsámbék Mátyás Irénhez kötődő történetét, szerepét a magyar – nem csak nyári – színháztörténetben). Megrendítő előadás, annak a toposznak kézzelfogható bizonyítéka, hogy a remekmű minden (értő) olvasójának más és más arcát

tudja megmutatni. Élőhalott seregszemle, színház és élet (=halál) tökéletes összekapcsolása, egymásba játszása. Minden olyan horrorba hajló: a színpad – kontár vagy félbehagyott (?) építkezés felvonulási területe –, a maszkok – különösen Hamlet apjának szel-leme, akinek halálfejből valami guszztustalan lé csurog folyamatosan, tényleg nem lehet kibírni, nézni –, a játéktípus. Hamlet „minden mindegy” alapon mozog ebben a halálközeli (halállal azonos?) világban. Körülötte úgy keringenek élete (halála?) szereplői, mint ahogy lázas rémálomban az ébredéskor elmosódó alakok. Fegyelmezett játék, borotvaélen táncolás a groteszk és a megrendítő tragédia között. Vlad Mugur három éve halott, ez volt utolsó rendezése. A színészek nagyon szeretik az előadást, ők tartják életben, járja a hír. De lassan elfogy az erejük, lehet, hogy itt, Zsámbékon temették az előadást. Több, mint bűn, hiba lenne. Most kellene riadóztatni kőszínházainkat, a minisztériumot, akárkit, hogy hívják meg ezt a *Hamletet*. Meg a világ elérhető színházait: nézzék, vigyék el, ahová csak lehet.

Georg Büchner: Woyzeck

Színművészeti, Padlás

2004. november 21.

Az úgy volt, hogy *A windsori víg nőket* nézem a Magyar Színházban. Igen, elszántan odamentem, rendben van, jó tíz éve nem jártam ott, drága az időm, tényleg nem szándékosan kerültem, de a világ legtermészetesebb dolga volt az évek során, hogy ha színházba indultam, mindig volt más, *előbbre való*. A Nemzeti–nem-Nemzeti névelvétel és társulatrombolás undorító története sem tette vonzóbbá e színházat számomra. De most más a helyzet, kötelesség és alkalom a revidálásra. Csakhogy: odaérünk, nem túl barátságos cerberus a zárt ajtó előtt, monoton hangon ismételteti a szépen gyülekező közönségnek, hogy az előadás elmarad, december 12-re érvényes stb. Mondom neki, miért nem jelentették ezt be a rádió-

ban (dörzsölt színházlátogató vagyok, direkt hallgattam a délutáni híreket, de semmit nem mondtak). Csak néz, december 12-re érvényesek a jegyek, ő ennyit tud. Na jó, így nem lehet. Ennyit nekem a Magyar Színházból, megint jó sok időnek kell majd eltelnie, míg rá tudom szólni magam, hogy újra jöjjenek.

Gyors telefonok, végül bevillan, hogy Rácz Attila hagyott üzenetet, hogy ma este játsszák a Padláson diákjaim az ő rendezésében a *Woyzecket*. Irány a Színművészeti, és nem csalódom: okos, szép előadás. Sok izgalmas gondolat, minden a fény, illetve annak hiánya (micsoda hátborzongató, tökéletes sötét!), a csendek és a monoton hangon előadott monológok, az egymást kerülő – mit elkerülő: véletlenül sem találkozó – tekintetek; jók a színész-csemetém, jó Attila rendezése is. Sajnos nem „fesztiválkész” az előadás, mert nem egész az este, nincs végigvitt tudás, az egészet irányító, egyetlen gondolat. De tehetséges munka, lesz ebből még jobb is, ebben biztos vagyok.

Yasmina Reza:

Az élet háromszor

Magyar Színház, Sinkovits Stúdió

2004. december 22.

A *Tangó* után azt gondoltam, hogy ennél borzasztóbb már nem érhet, még valami olyasmire is ragadtattam magam, hogy ezt a valaha volt színházat, úgy, ahogy van, szőröstül-bőröstül fel kellene számolni, helyét sóval felhinteni stb., stb. Most csak ülök, és túl a nyocvanvalahanyadik előadáson először érzem, hogy a feladat meghaladja erőimet. Lehet, hogy mégis *vanitatum vanitas* volt belevágni. De hátha csak arról van szó, hogy ez a mélypont, innen már csak felfelé vezet út. Szabadkán voltam előző este, még bennem az élmény, meg sokat is késett a vonat, alig tudtam hazarohanni, már fordulhattam vissza, hogy elérjek erre az előadásra. A „Nemzeti” pénztáros nénije nem akar jegyet adni, neki nem szóltak, fogalma sincs, mi az a POSZT, hagyjam őt békén – már-már a Sors kezét látom ebben az incidensben. Ezért az előadásért nem akarok harcba szállni, a múltkor ugyanitt

Korniss Péter felvétele

Mihályi Győző, Benkő Nóra és Rancsó Dezső

mindenfajta figyelmeztetés nélkül elmaradt a *Tudós nők*; elég volt. Hát megőrültem én?! Annyi fontos előadást kellene megnéznem, én meg itt kuncsorgok, hogy bejuthassak a Sinkovits Imre Színpadra. Már indulnék, ám érkezik a felmentő sereg, néni leteremtve, én be, így lőttek a lehetőségek, hogy erkölcsi magaslatokból hivatkozhasam majd meghurcoltatásomra. De nem, ilyen könnyen nem lehet *sic itur ad astrá*t játszani, ráadásul skizofrén helyzetben is vagyok: Guelmino Sándort tanítottam a Főiskolán, és bizony kíváncsi

vagyok munkájára. A darab pedig egyszerűen rossz. Csak halkán mondom, mert biztos illetlenség, de Yasmina Reza egy nagy tévedés: megírta a „Művészet!”-et, ami talált, remek szösszenet, nem váltja ugyan meg a mai színházat, de működik, jó dialógusok, remek szerepek, szórakoztató bulvár (lásd a Haumann–Bán–Lukács–Ascher-előadást). Ám, mint ez lenni szokott, a jeles szerzőt továbbvitte a lendület, és azóta sorra írta-írja a rosszabbnál rosszabb színpadi műveket. Néhány éve Párizsban már láttam az előadást, a mai polgári vígjáték fétisdrámájaként harangozták be. Már akkor is látni véltem, hogy egy nagyon gyengécske alapra: vérrel-verítékekkel kiizzadt, hajánál fogva előrángatott ötletcskére igencsak kétes dramaturgiai patentok vegyülékéből öntött máz került. Ha nagyon jóindulatú szeretnék lenni, azt mondanám, hogy egy ötletgazdag rendezés ebből az alapanyagból is szípkázóan humoros előadást hozhatna létre. Sajnos ennek itt nyoma sincs (megjegyzem, a párizsi előadásban sem sok volt). Sándor szalonvígjátéknak fogja fel a történetet, ami nem lenne baj (sőt), de hát ebben a stílusban többek között Molnár Ferenc túlságosan is magasra emelte a mércét. Még az igen halvány alapötlet sem kerül kijátszásra (hogy ugyanis három változatban lehetne eljátszani ugyanazt a történetet – egyáltalán, ez a há-

romszor ugyanaz tökéletesen elfelejtődik az előadás során, ami azért, valljuk meg, önmagában bravúros teljesítmény, hiszen így még az a kevéske dramaturgiai habarcs is kilúgozódik a darabból, ami az eredetiben még benne volt). A történet „konfliktuselemei” sem kapnak semmilyen hangsúlyt (az elkényeztetett gyerek, a karrierépítő férj, a házaspárok intim titkai, a párok közötti feszültségek, vonzások és tasztások – brrrrr: ezek így, együtt ordító közhelygyűteményt alkotnak!). És hát a színészek... Van egy (fél) színész – Mihályi Győző –, a többi néma csend. Mármint inkább borítsa jótékony homály, ami színjátszás címén folyik.

Agatha Christie: ...és már senki sem

Vidám Színpad
2004. december 30.

Biztató fények az alagút végén! Varga Zoltán, Kovács Vanda és persze a vendégeskedő Benedek Miklós magukhoz igazítják a társulatot, a szó jó értelmében mintegy *előjátsszanak* a színház megörökölt társulatának. Hogy Verebély Iván most sokkal összefogottabb, *figyelmeztettebb*, mint az általam látott többi idei előadásban, meggyőződésem szerint a lassan alakuló új szellemiség és új munkamorál győzelme. Simon Balázs meghívása pedig nagyon jó ötlet; invenciózus, érzékeny, a drámaszövegek értelmezése során érzékelhetően nagyon pontos elemzésekkel dolgozó rendező (lásd például tavalyi és idei zsámbéki *Pulcinelláját*). S lám, tud ő krimi is rendezni, ami egészen különös műfaj a színpadon: nem egyszerűen jeleneteket kell színpadra állítani, de mozdulatokat, mimikát, pillantásokat és szöveghangszúlyokat is. Óraműpontossággal kell mindennek működni, különben a néző jogosan becsapottnak érezheti magát a *titok* (a gyilkos leleplezése) után, ha nem tudja felidézni az előadás azon pillanatait, amikor ő maga is rájöhett volna a megfejtésre. A jól előadott krimiben a néző együtt nyomoz a történet hőseivel, s csak akkor van feszültsége, mi több: értelme az előadásnak, ha a színészi játék ebben a cinkos részvételben öt folyamatosan megerősíti. Simon Balázs tudja a krimijátszási szabályt, s majd' végig érvényesíteni is tudja rendezésében. Az említett három színész vezérletével élvezetes, izgalmas történet születik előttünk. Éppen csak egy kicsit kényelmetlenebb a díszlet, mint amitől a látványt is végig élvezni lehetne: a megközelíthetetlen szigeten található luxusnyaraló szalonja túlszűfolt, és a teret különösen szűkké teszi a mögötte felépített terasz, illetve az abból nyíló kert fel-felsejlő látványa.

Bálint F. Gyula, felvétele

Benedek Miklós, Kárász Zénó, Kovács Vanda, Schlanger András

Itt, vagyis a krimi színpadi megjelenítésekor óriási jelentősége van a világításnak, hiszen valamennyi gyilkosság elkövetése, pontosabban *fényre kerülése* képbe fogalmazandó, tehát fontos, sőt: a színpadi akciót meghatározó, *legfontosabb* történés. Sajnos éppen ezen a ponton még most is áruklodó, hogy a színpadi technikát kezelők, köztük a világításért felelősök – de általában igaz ez a láthatatlan kiszolgálószemélyzet egészére is –, enyhén szólva nem érzik még az „új időknek új szeleit”: slendriánság (ami oly sikeresen tette tönkre nyáron és ősszel a *Figarót*, az előző évad végén pedig *A makrancos hölgyet*), pontatlan, elkéső, illetve túlságosan hamar bevillanó fénypásmák, rossz helyen felbukkanó tárgyak okoznak többször is zavart. Hiába, nehéz és hosszan tartó munka ebben a közegben új minőséget meghonosítani. De vitán felül áll, hogy Puskásék akarnak valamit, s elszántan küzdenek azért, hogy a színház nevében is hordozott nehéz múlt árnyékából kikerüljenek. Annak idején, amikor Mácsai kiharcolta, hogy a Madách Kamara helyett új nevet kaphasson színháza, hajlamos voltam egyszerűen külsődleges, hangulatkeltő gesztust látni küzdelmében. Most reveidéalom álláspontomat, megkövetem Mácsait: igaza volt, *nomen est omen*, Puskás Tamás is akkor tudná még nagyobb eréllyel feltatni a megkezdett utat, ha megszabadulna attól a borzasztó lámpafüzérből kirakott névtáblától ott a színház bejáratánál, s valamely, a szándékolt szellemiséget jelző nevet választana színházának.

Nem utolsósorban pedig előbb-utóbb azzal is számot kell vetnie a színháznak, hogy vannak menthetetlen esetek: például ha Simon Balásznak sem sikerült Kárász Zénót a szöveg megtanulására vagy legalább a többiek munkájának minimális tiszteletben tartására rászorítania, akkor el kell gondolkozni, mit lehet vele kezdeni. (Természetesen e kritika arra – pontosabban: *azokra* – az estekre vonatkozik, amikor ott ültem a nézőtér; *ad absurdum* elképzelhető, hogy a színész mind a *Figaró*ban, mind itt a többi előadásban kifogástalan, magas színvonalon teljesítette feladatát – ez esetben tisztelettel megkövetem őt is, az őt alkalmazó színházat is.)

Marlene Streeruwitz: New York, New York

Debrecen, Horváth Árpád Stúdió
2005. január 7.

Hiába no, ez szar (hogy stílszerű legyek, ugyanis a jeles szerző nő drámája a berggassei metrómegálló nyilvános vécéjében játszódik). Bodolay megint eltévedt, pedig a kecskeméti *Rómeó és Júlia* már annyi jó részlettel dicsekedhetett! Különös félgondolatok, blöff-filozofálgatás, üresség és öncélú malackodás, valamint – színesi oldalról – tehetségtelen ripacszkodás tölti be a színpadot, nem kevés riadalmat keltve a jobb sorsra érdemes debreceni közönség körében. Bizonyos vagyok benne, hogy a bemutató közönségének jelentős részét csak az akadályozta meg a menekülésben, hogy a miniatürizált nézőtéren mozdulni sem lehet, ha már egyszer mindenki leült.

Míntha egyetlen célja lett volna csak Bodolaynak: provokálni, megbotráncoztatni a „nyárspolgárokat”: vér, vizelet, sperma, erőszak, megvakítás, lótetem – íme egy gyorsleltár a látványról. Szó se róla, a mellettem ülő néni bizony sűrűn temette arcát a kezébe, és nyilván megfogadta, hogy a Csokonai Színháznak még a nevét sem ejti ki többé, nemhogy ide még egyszer a lábát is betegye (s ezzel valószínűleg nem volt egyedül a nézőtéren), de az én kérges szívemnek ennél azért több kell, hogy színházban érezzem magam. A nyolcvanas évek elején született dráma annak idején reve-

Hajdú Péter és Lapis Erika

Máthé András felvétele

David Harrower: Kés a tyúkban

Szabadkai Magyar Színház a Thália Színházban
2005. február 8.

VÉGRE! Igen, ez jó, ilyen gyönyörű, feltétel nélkül szerethető előadást szerettem volna látni egész évben. És most itt van, amikor, őszintén szólva, nem is számítottam rá. Utólag szégyellem el magam: hát ez a fásultság? Hogy ugyan hazavonatozom Pécsről, a délelőtti sajtótájékoztató után, hogy lássam ezt az előadást (mikor közben másnap hajnalban újból Pécs felé veszem az utam, este *Patikát* nézek), de inkább a szabadkaiak iránti szimpátia ültetett a vonatra, semmint a várható élmény. Még élénken él bennem a Gothár rendezte változat a Kamrából, ahol Fullajtár Andrea (persze) remekelt, Gothár abszurdizált-hülyéskedett-szívszorított (miként szokja azóta is az ír kortárs drámák ürügyén), Varró Dani szövege is hatott, de az egész valahogy olyan „egyszer nézhető” darabnak lett lelkebben elkönyvelve. Amikor Vicei Natália az első pillanatokban beáll, kicsit meggörnyedve, szoknyáját feltűrve, eldönthetetlenül, mire is készül (körülmenyesen leülni? dolgát végezni? egy heveny szeretkezésre?), már-már igazolva látom előzetes közönyömet: realista elemekkel tűzdelt poénkodás következik. *Mea culpa, mea maxima culpa*: mert ekkor elkezdődik a csoda (hogy Bocsárdi emlékezetes előadásából csináljak itt szöveccet, pedig nem az): színpadra álmódott poézis, az elnyomott lelki és testi szépség felébredése és napfényre robbanása, az emberi lét pokla és mennyországa. Ötletes, minden részletében pontosan funkcionáló díszletben élnek, a fantasztikus színészi színvonalon kivitelezett eszköztelenség döbbenetes erejével élnek, és fájdalmas-tragikus-boldog sorsokat élnek meg Vicei Natália, Csernik Árpád és Katkó Ferenc. Bakos Árpád minden rezdülésre figyelő zenéje közeget teremt ehhez a létezéshez, egymásba simul mozdulat és szó, emberi szó és zene. Köszönöm.

Csernik Árpád és Vicei Natália

lációként hatott Ausztriában, a német nyelvterületen, és Angliában is figyelemre méltó előadások születtek belőle. Amennyire ezt ki tudtam hámozni, a darab nyers társadalmi látélet akar lenni az emberi viszonyok elkorcsosulásáról. A végcsénéni mint hatalmi és kommunikációs központ állt az értelmezések középpontjában; s ez nyilván benne is van (lehet) a darabban, de Debrecenben mindebből semmi nem jött át. Maradt az olcsó alpári-ság, az unalmas bugyi-vihogásos, kotonfelfújós humor. Zavarba ejtő oda nem figyelések tarkítják a rendezői munkát: a lengőajtón a mi oldalunkról van felfestve a „WC Herren” felirat, amiből ugye logikusan következik, hogy ezek szerint a külvilág csakis egy monumentális férfivécé lehet, ahonnan a legkülönfélébb alakok (férfiak és nők) érkeznek ide, a nem-tudom-hová, ahol mindenesetre szintén vécéfülkék fogadják a betérőt. *WC az egész világ, s szükségét végző állat benne minden férfi és nő.* Hm. Ez lehet értelmezés, de akkor erről kellene beszélnie az előadásnak. Vagy: euróban vannak kiírva a piszoár- és fülkehasználati díjak (igencsak borsosak, de ez még rendben is lehet, luxusbudi a metróban, biztosan van ilyen), ám később időről időre konkrét összegekről – ezrekről (tizenötzerről!) – lesz szó, ezt aztán le is számolják a végcsénéni (Bajcsay Mária korrekt, de eljátszható rendezői koncepció hiányában teljesen semmitmondó alakításában) kezébe. A szerző nyilvánvalóan schillingben számolt a dráma megírásakor (hol volt akkor még az euró?!), így viszont a stupiditással egyenértékű pénzszorossá hígul az euróezresekkel való dobálózás – Bajcsay végcsénéni egy óra alatt egész vagyont kasszíroz, így már csak az nem világos, hogy akkor miért ül még mindig itt, és miért nem a Hotel Sacherben kortyolgatja – szerintem ihatatlan – kedvenc bécsi kávéját.

Joe di Pietro–Jimmy Roberts: Te édes, de jó vagy, légy más!

Madách Színház

2005. február 10.

Ezt vajon miért csinálta Ács Jani? Néha persze megcsillan, hogy itt igazi rendező van valahol (nagyon messze) a háttérben – Nyári Szilvia második felvonásbeli videomonológia, az esküvői ruhával való játék –, de az egész borzasztóan közhelyes: időnként csöpögősen *megható*, máskor ordináré, megint máskor harsány és közönséges („faszfejek!” – hangzik el, és a Madách közönsége kéjesen borzongva sikkant egy nagyot). Na ne! És itt már csak azt nem értem, miért nem titkolja inkább Ács, hogy ezt meg kellett csinálnia. Mert azt azért nem szeretném elhinni, hogy az egykor forradalmi *Marat halálát* rendező Ács ezt önként és dalolva csinálta volna. Én mindenesetre igyekszem minél hamarabb elfelejteni. A zene is olyan se hideg, se meleg, nem mászik a fülünkbe, de nem is kellemetlen zaj. A három zenész jelenléte mindenképpen pozitívumként értékelendő manapság, amikor a musicaljátás standard formája az alap-gépzeneanyagra való ráéneklés. És korrekt színvonalon muzsikálnak, rajtuk nem múlik semmi (bár a hegedűs hölgy mintha néha kifogyyna a szuflából, de lehet, hogy ez csak kukacoskodás, igazán nem feltűnő, nem ez az előadás baja). Menczel Róbert jól érezhetően élvezte a Madách színpadának herkenyűit, a forgó-süllyedő-emelkedő színpadot, s igazán ötletes képek születnek időről időre (csak azt a kezdő és záró kötélhálót, -falat [?], ezt a manapság majd minden színházban látható geget tudnám feledni!). „Mindössze” az egész rossz, úgy, ahogy van.

Georg Büchner: Woyzeck (Létező)

Budapesti Kamaraszínház

Ericsson Stúdió

2005. február 13.

Modoros. Pontosabban attól *látszik* modorosnak, hogy nem elég erős a Varga Zoltán alakította Woyzeck. Varga jó színész – aggodva figyelem, meddig tart ki a *katonás „örökség”*, s hátha ő alakítja magához a Vidám Színpad átlagát, s nem ő fog idomulni a régiekhez (lásd a *Figaro házasságáról* írott zsörtölődéseimet) –, de semmiképpen nem annyira jó, hogy egy ennyire rá rendezett Woyzecket meg bírja csinálni. Bertókra termett koncepciót álmódott meg Sopsits, s ki tudja, miért, ez a szereposztás lett belőle. Kilúgozódott a lényeg: a jellemfejlődés, -leépülés, a megtöretés és a lázadás örülete. A mengelei sátánna növesztett orvos emberkísérletei akkor döbbsentenek meg, akkor hatnak, ha a kísérleti alany – Woyzeck – valamiért fontos nekünk: valaki, aki értéket képvisel. Az orvost Kocsó Gábor egészen kitűnően alakítja; ő az est fénypontja, igazán bombázni kéne őt nagy szerepekkel – utoljára Zsótér Jahnn-féle *Médeájában* láttam ennyire összefogottan, precízen, minden felesleges manírtól mentesen játszani. Sopsits számtalan ötlettel rendezi meg a vendégszövegekkel telítődött Büchner-dramát (nagyon jó a Kapitány

Kocsó Gábor és Varga Zoltán

tolószékhez rögzített bénasága s az ettől motiválódó gonoszsága vagy Woyzeck és Andres szerelőjelenetei), csakhogy ezek nem állnak össze nagy formátumú előadássá, mint az történt a *Bűn és bűnhődés* ihletett megalkotásakor.

Parti Nóra szép, és jól játszik, kár, hogy vele kapcsolatban van Sopsitsnak a legkevesebb ötlete: ezt a vadóc lányt a romlottság sémájába kényszeríteni túlságosan is kézenfekvő megoldás. De azért így is van néhány finoman megoldott jelenete. Horgas Péter-díszletet utoljára tegnap láttam Egerben – az ő munkája nélkül szerintem az *Éjjeli menedékhely* teljesen nézhetetlen lett volna –, s most is használható díszletet alkotott ezzel a csupa fém, rideg-hideg, egyszerre falanszter és börtön belsővel. Talán csak az oszlop körül forgatható hatalmas asztal – vizsgálóágy, szeretkezésre termett pamlag és még sokféle funkciójú rácsfelület – tűnik olykor túl nehézkesnek.

William Shakespeare: Szeget szeggel

Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház

2005. március 5.

Az évad legjobb Bodolayja (négyet láttam eddig: *Amphitryon*, *Rómeó és Júlia*, *New York, New York* és *Szeget szeggel*). Mit csináljak, én szeretem ezeket a *kissé-itt-maradt-avantgárd*, provokatív-rebel-liskedő Bodolay-ötleteket: a megbolondított tereket (itt például félig leeresztett vasfüggöny mögött kezdődik a játék, pontosabban nincs is pontosan elhatárolható kezdés, a közönség soraiban ismerősöket köszöntő, bratyizó civil jelenet átúszik a bécsi város-

pontos játéka) és a daliás Börtönfelügyelő kapcsolatának „felfedezése” – Kedvek Richárd inkább délceg kapitányra, mint tipikus börtönörre emlékeztető figurájának mimikája, pillantása és szavai nagyon jól rajzolják meg e szemünk láttára, mégis titokban kibontakozó szerelmet; mozgásának, testtartásának jobb kidolgozása még sokat javíthat az alakításon. Kezdve a szórakoztató hajtogatott papírrepülő Izabellához kerülésétől az újra meg újra egymásba feledkező pillantásokon át a záróképben szerelme Vincentióhoz kényszerítése miatt öngyilkosságra készülődésig minden átgondolt, érvényes és meggyőző értelmezést mutat. De ugyanilyen kiábrándult viszonyfelfedezés Vincentio élvhajhász-sága, aki Bodolaynál nyilvánvalóan Mari Anna (és nem Marianna!) – újabb játék, ezúttal a nevekkell; Gosztola Adél szépségéhez gazdag színészi eszköztár társul, így nem csoda, hogy

Csutkai Csaba felvétele

Bátyai Éva, Marcsinák Anikó, Kuthy Patrícia és Bajusz Emőke

képek vetítésével kísért első jelenetbe; a templombelsőben irdatlan csontváz lóg a Krisztus-keresztben; a végén nincs normális tapsrend, ehelyett örök köröket rónak, *korzóznak* a párosával-hármasával sétálgató színészek, miközben nyájasan kiköszönnek a tapsolóknak, s ez tart akkor is, amikor végre rájövünk, hogy ez addig folytatódik, amíg tapsolunk, s így az „okos enged...”-elv alapján előbb-utóbb csak hazamegy a nagyérdemű). De különösen az értelmezési apróságok ragadnak meg, amelyek ugyan nem helyezik új távlatokba a Shakespeare-játszást, de mégis jelenünk, életünk kérdéseire érvényes, lehetséges válaszokat fogalmaznak meg a nagy klasszikus ürügyén. Már a kecskeméti *Rómeó és Júlia*ban jót mulattam a Lőrinc barát és Júlia dajkája között szövődő szerelmen (a piros kendőcske vagy szalag folyamatos, de szöveggel persze nem kísért ide-oda küldözgetése ugyan kissé szájbarágós volt, de legalább mindenkinek egyértelművé tette az értelmezést), most pedig több, teljesen érvényes és meggyőző, új kapcsolatot bont ki a *Szeget szeggel* amúgy is kusza összefonódásaiból. A leglátványosabb újítás Izabella (Kuthy Patrícia szép,

egészen komoly mélységeket tud kihozni ebből az egyébként nem túlságosan kidolgozott szerepből) meglehetősen perverznek tűnő szeretője, s nem egyszerűen a jötevő, aki Angelóhoz való férjhezmenetelét egyengeti. Arról már ne is beszéljünk, hogy ez a Vincentio semmivel sem jobb, erkölcsösebb Angelónál, hiszen úgy tűnik, csak azért leplezi le a hatalmat ideiglenesen gyakorló Angelo képmutatását, hogy így neki nyíljen alkalma leszállítani ugyanazt az édes gyümölcset... Mit mondjak, nem valami vidám vígjáték kerekedik itt a végére – ja, mellelleg a háttérben mindig feltűnő, ide-oda vonuló főbíró (?) a végén méreggel meggyilkolják, de erre tényleg senki nem figyel oda. A mélyvörösben tartott díszlet (Székely László) csak rásegít erre a budoárromlottságot sugárzó összhatásra, csakúgy, mint a részint korhűre, részint maira vett ruhák (Földi Andrea); a szereplők időnként karorájukra nézve hivatkoznak az idő múlására, időnként átsuhan a színen egy vérpiros Ferrari-modell (ennek pontos értelmét nem tudom, de nem hiányzott a megfejtés: ez egy ilyen örült világ).